

Конкуренентоспроможність сільськогосподарських підприємств: управлінський аспект*

Сучасний посткризовий етап розвитку економіки України потребує активного пошуку дієвих чинників макроекономічної стабілізації, належного відновлення обсягів виробництва та забезпечення подальшого зростання національного господарства. Очевидно, що перспективним напрямом державної політики є посилення конкурентоспроможності регіональних економік із подальшим розвитком міжрегіонального співробітництва.

Якісні зміни, що відбулися в системі управління регіональним розвитком, державній політиці у цій сфері бракує системності та наукової обґрунтованості. Крім того, інтеграція України у глобальний та європейський економічний простір, виклики сучасних фінансово-економічних криз можуть створити істотні негативні соціально-економічні наслідки для тих регіонів, які не виробили власної стратегії конкурентоспроможності та не забезпечили формування відповідних суспільних ідеологій. Особливої актуальності ці завдання набувають в умовах глобальної конкуренції, впливу наддержавних систем багатостороннього регулювання. Важливість проблеми зумовлюється й подальшою втратою позицій національної економіки у міжнародних рейтингах конкурентоспроможності*.

Донедавна до найістотніших перешкод використання конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств України відносяться: просторово-структурні диспропорції та деформації; регіональна асиметрія системи міжбюджетних відносин; надмірна і загрозна для цілісності й безпеки держави диференціація регіонів за рівнем економічного розвитку та якістю життя людей; нераціональна залежність економіки від кон'юнктурних коливань на зовнішніх ринках та стабільності розвитку – від динаміки

експорту і критичного імпорту стратегічних ресурсів; необґрунтованість засобів стратегічного програмування соціально-економічного розвитку на регіональному та місцевому рівнях.

Відтак, дедалі більше актуалізується потреба в системному дослідженні і розв'язанні проблем використання потенціалу посилення конкурентоспроможності економік регіонів України, насамперед за рахунок удосконалення інвестиційного середовища, зміцнення факторних конкурентних переваг підприємств базових видів економічної діяльності, поліпшення просторово-структурних характеристик економіки, підвищення рівня життя населення.

Задля досягнення цих пріоритетів, як зазначає автор, першочерговими напрямками державної політики в аналізованій сфері вбачаються: удосконалення інституціонального забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств реального сектору економіки, покращання інституціональної інфраструктури інноваційного розвитку, активізація діяльності кластерних та інтеграційних форм господарювання, стимулювання міжрегіональної інтеграції, ширшого використання переваг інтеррегіонального та транскордонного співробітництва, забезпечення збалансованого просторово-територіального розвитку, формування раціональної просторово-секторальної структури регіональної економіки, спроможної адекватно реагувати на внутрішньодержавні й зовнішні економічні виклики та загрози.

Охоплені монографією проблеми та наукова обґрунтованість їх розкриття дають змогу стверджувати, що присвячене широкому загалу читачів наукове видання може слугувати не тільки кваліфікованим фахівцям сучасної аграрної економіки, а й кожному селянину. Проте воно адресується, насамперед, тим громадським і державним структурам, діячам, від кого залежить формування та здійснення державної аграрної політики.

У вступі автор цілком логічно розкриває спонукальні мотиви проведення такого нау-

* Нестеренко С.А. Конкуренентоспроможність сільськогосподарських підприємств: управлінський аспект [монографія]. – К. : ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2013. – 484 с.

кового дослідження. Дослідницький пошук, з одного боку, базується на об'єктивному узагальненні тих змін, що мають місце в аграрному секторі на дореформеному й пореформеному періодах, виявлення витоків деградації та знаходження засобів подолання руйнівних процесів у галузі, з іншого боку – на світогляді вченого, який постійно зміцнює зв'язок фундаментальної науки з сучасним життям селян, зі щемом у серці переймається їхніми найболючішими питаннями сьогодення.

Перший розділ монографії присвячений теоретичним основам управління та концептуальним підходам до формування стратегії конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору. В результаті систематизації фундаментальних досліджень вітчизняних та іноземних учених з питань сутності механізму розвитку агропромислового виробництва, узгодження ринкових і державних регуляторів його конкурентоспроможності, автором виявлені взаємозв'язки та гармонізація організаційно-економічних складових механізму забезпечення поступального розвитку. На основі цього ним розроблені методологічні аспекти оцінювання ефективності організаційно-економічного механізму забезпечення розвитку агропромислового виробництва.

У другому розділі автор наводить фундаментальні тлумачення управління конкурентоспроможністю підприємств та методологічні основи дослідження управління конкурентоспроможністю підприємств аграрної сфери в умовах нестабільного розвитку. Проведений аналіз визначення конкурентоспроможності товару надав можливість автору зробити висновок, що практично всі сучасні трактування терміну «конкурентоспроможність» головний акцент роблять на визначенні конкурентоспроможності як сукупності властивостей товару, зовсім не звертаючи уваги, що для споживача важливіше співвідношення: «якість товару/ціна товару» (с. 25).

Високий ступінь обґрунтованості наукового положення щодо аналізу структури й змісту поняття «конкурентоспроможність товару» дозволили автору узагальнити трактування та визначити механізм, який від-

повідає всім вимогам формування конкурентоспроможності товару й базується в монографії на огляді різнобічних літературних джерел вітчизняних і зарубіжних вчених економістів, соціологів, істориків тощо з досліджуваної проблеми. Реальне, а не декларативне, визначення сутності конкурентоспроможності підприємств як першооснови їх функціонування в ринкових умовах аргументується автором всебічно. За еталоном у цьому відношенні слугують високорозвинені країни, які передусім турбуються про продовольчу безпеку, що є фундаментом сталого сільського розвитку та надійною точкою опори у випадку необхідності проведення суспільних трансформацій.

Третій розділ видання – «Сучасний стан конкурентного потенціалу підприємств аграрного сектору економіки» – присвячений розгляду трансформації конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств Запорізької області. Значну увагу приділено аналізу виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств у системі чинників конкурентоспроможності та засад системного управління конкурентним потенціалом підприємства. Визначено місце і роль прогнозування рівня конкурентоспроможності підприємства та підвищення ефективності агропромислового виробництва.

У четвертому, заключному, розділі обґрунтовується процес управління формуванням конкурентних переваг на ринку сільськогосподарської продукції, розглядається місце і роль якості продукції як критерію конкурентоспроможності підприємств. Чільне місце в монографії відводиться формуванню стратегії ціноутворення в системі управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

Позитивним, на наш погляд, є висновок автора про те, що показник конкурентоспроможності повинен враховувати всі критерії споживачів конкретного ринку, він відображає лише очікувану, а не реальну конкурентоспроможність, бо для успішного продажу продукції необхідно, щоб вона з'являлася на тому ринку, на якому дійсно потрібна, в потрібній кількості, в потрібний момент часу, щоб споживач був підготовлений до появи даної продукції, а маркетинго-

ва програма була б кращою, ніж у конкурентів (с.401).

У цьому розділі представлена методологія оцінки конкурентоспроможності аграрної продукції, результати якої дають можливість визначити рівень, що склався, і сформулювати конкурентну стратегію її підвищення у сучасних умовах господарювання. Ґрунтуючись на проведеному дослідженні зважаючи на проведені розрахунки автор рецензованої монографії запропонувала наступне визначення конкурентоспроможності, що повною мірою характеризує запропоновану систему її оцінки. «Конкурентоспроможність продукції, на думку автора, – це сукупність виробничо-економічних критеріїв,

що визначають її конкурентну перевагу на ринку аналогічної групи товарів».

У цілому монографія С.А. Нестеренко справляє враження своєчасної та глибокої наукової праці з питань управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств і належить до непересічних новітніх агроекономічних здобутків фундаментальної науки. Наведені результати досліджень будуть корисні для науковців, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, керівників і спеціалістів аграрних підприємств, державних службовців різних ланок агропромислового управління та всім хто цікавиться проблемами управління конкурентоспроможністю в аграрній сфері України.

***В.К. Збарський, доктор економічних наук, професор
Національний університет біоресурсів і природокористування України***

* * *

Новини АПК

В Україні розпочався сезон цукроваріння

Цьогоріч пропозиція цукру на внутрішньому ринку України становитиме близько 2,3 млн т. Планується виробити 1,5 млн т цукру. Разом із перехідними запасами це дасть змогу повністю задовольнити річну внутрішню потребу. Про це повідомив Міністр аграрної політики та продовольства України Микола Присяжнюк.

«В Україні розпочато збирання цукрового буряку. Тому стартує сезон цукроваріння. Переробкою солодких коренів планують зайнятися у 63 підприємствах. Вони перероблять близько 12 млн т цукрових буряків», – зазначив Міністр.

Зі слів Миколи Присяжнюка, такі обсяги врожаю солодких коренів дадуть змогу виробити 1,5 млн т цукру. Крім того, на сьогодні в Україні ще є понад 800 тис. т цукру перехідних залишків.

«Відтак українці гарантовано будуть із цукром. Адже внутрішнє його споживання оцінюється в середньому в 1,8 млн т. Тому виробленого продукту разом із перехідними запасами повністю вистачить для річної потреби ринку. Крім того, ми обов'язково матимемо необхідні перехідні залишки на початок наступного маркетингового року», – зазначив Микола Присяжнюк.

Міністр наголосив, що наразі Мінагрополітики України разом із виробниками цукру продовжують працювати над розширенням зовнішніх ринків збуту цього продукту.

Прес-служба Мінагрополітики України